

Svenska Nycteribiider, Fladdermusflugor.

Av

OLOF RYBERG.

Nycteribiidernas egendomliga lilla fluggrupp har hittills knappast varit föremål för någon undersökning, vare sig i Sverige eller de övriga nordiska länderna. Deras märkliga levnadssätt som parasiter på fladdermöss gör dem svårtillgängliga och svårstuderade, vilket förklarar, att de i så stor utsträckning förbisetts.

Eftersom hittills så litet är känt om dessa djur från Norden, har jag ansett mig redan nu böra publicera något av en undersökning, som jag påbörjat, över deras utbredning och biologi inom hela detta område. Nedanstående bör sålunda närmast betraktas som ett förelöpande meddelande, avsett att fästa samlares uppmärksamhet på att det verkligen lönar sig att söka dessa intressanta djur även i våra trakter. Jag begagnar tillfället att uttala en vädjan att för bearbetning få låna eventuellt redan i privata och offentliga samlingar befintligt material, såväl av Nycteribiider och andra fladdermusparasiter som övriga Pupiparer. För dem, som lyckas påträffa fladdermusflugor, bör påpekas, att endast i c:a 70 % alkohol bevarat material tillåter en tillfredsställande undersökning. Härmed är ej sagt att väl stuckna eller på kartongspets klistrade exemplar äro helt värdelösa. Författaren står med nöje till tjänst med preparatrör och konserveringsvätska för detta ändamål.

Önskar man veta hur mycket, som är känt om Nycteribiider från vårt land, vänder man sig givetvis i första hand till vår moderna handbok i entomologi, TULLGREN och WAHLGRENs oskattbara verk, Svenska Insekter. Just denna familj är emellertid här mindre fulländat behandlad. Där nämnes följande: »Ett släkte *Nycteribia* LATR. med arten *N. vespertilionis* L., som av LINNÉ anföres som svensk, men sedermera ej återfunnits». Helt saknas emellertid ej uppgifter om nya fynd i Sverige. I ett »Meddelande från Entomologiska Sällskapet i Lund», tryckt i denna tidskrift 1907, omnämnes pag. 103, att dåvarande Studerande, numera Pro-

fessor ERIK WIDMARK funnit exemplar av *Nycteribia vespertilionis* LATR. på *Vesperugo discolor* NATTER, d. v. s. *Vespertilio murinus* L. Fyndorten, som emellertid ej angavs, var Hälsingborg.

Från att tidigare närmast ha begagnats som ett kollektivnamn, nära nog motsvarande hela familjen, har namnet *Nycteribia vespertilionis* L. et auct. ceter. alltsedan 1860-talet undvikits i speciallitteraturen. Anledningen är helt enkelt dess svårtyddhet. Den beskrivning hos LINNÉ, som man hittills tolkat såsom avseende en Nycteribiid, återfinnes såväl i dennes Fauna Suecica Ed. II, Nr 1941 som i Systema Naturae Ed. X, Nr 1758 med namnet *Pediculus Vespertilionis*. Diagnosen är kortfattad och tämligen intetsägande. Att enbart av den avgöra, vilken art LINNÉ avsett, måste anses omöjligt. Det har emellertid hittills allmänt antagits, att verkligen en Nycteribiid här åsyftats.

För att tyda den avsedda arten, har man tagit rena gissningar till hjälp. KOLENATI skriver i Horae Soc. Ent. Ross. 1863 pag. 13: »LINNÉ beschrieb in seiner Fauna Suecica N:o 1941 einen *Pediculus vespertilionis*, welcher heutzutage eine *Nycteribia* und mit dem SCOPOLischen (syftar på *Acarus vespertilionis* SCOP.) eine der gemeinsten, vielleicht die gegenwärtige *Acrocholidia Montagui* (*vexata* WESTWOOD) sein dürfte». På samma lösa motivering stöda sig MÜGGENBURG och SPEISER, utan att känna till något alls om Nycteribiiderna i Linnés hemland.

Det förefaller mig emellertid i hög grad osannolikt, att LINNÉ verkligen avsett en Nycteribiid med sin *Pediculus vespertilionis*. Såsom redan SPEISER i Arch. f. Naturgesch. 1901, Bd. I, Heft 1, pag. 12 påpekat, föreställer den figur i J. L. FRISCHS: Beschreibung von allerley Insekten in Deutschland, Berlin 1721—38 nämligen tab. 7 i pars 7, vartill LINNÉ hänvisar, ingen Nycteribiid utan ett kvalster, sannolikt tillhörande släktet *Pteroptus*. Han anser likväl, att »unzweifelhaft» en Nycteribiid avsetts med beskrivningen. Även denna anknyter sig emellertid till FRISCH. Ytterligare skäl synes mig tala för att verkligen i stället menats en Acarid. I Systema Naturae Ed. XII upptar nämligen LINNÉ samma artnamn och samma beskrivning, men ändrar, d. v. s. rättar, placeringen och för arten till släktet *Acarus*. Förutom den gamla hänvisningen till FRISCH finnes en ny, nämligen till SCOPOLI. LINNÉ hade visserligen redan tidigare om sin *Pediculus vespertilionis* sagt, att den liknade en *Acarus*, men sedan SCOPOLI påpekat benens antal, ansluter han sig till dennes åsikt och räknar arten till detta släkte. Han uppräknar den mellan tvenne otve tydiga Acarider och säger: »haud a sequenti diversus». Den följande arten, *Acarus passerinus*, föres numera till släktet *Analges* NITZSCH. Hos denna art hänvisar LINNÉ till illustrationer i arbeten

av DE GEER och REDL. Han säger på annat ställe (Fauna Suecica Ed. II, Nr 1790) om *Acarus passerinus*: »Hunc male delineavit RHEDE, egregie vero D. DE GEER». Den senares avbildning är verkligen, åtminstone efter dåtida förhållanden, ovanligt god. Antagandet, att LINNÉ skulle om en Nycteribiid kunna säga, att den knappast skilde sig från en *Analges*, synes mig så otänkbart, att den gamla tolkningen av *Acarus* respektive *Pediculus vespertilionis* L. hädanefter borde vara omöjlig. Vilken eller rättare vilka Acarider, som i stället avsetts, avstår jag, åtminstone för närvarande, från att diskutera.

Då den föregivna LINNÉanska uppgiften om, att en fladdermusfluga blivit funnen i Sverige, sålunda helt bortfaller, återstår endast det WIDMARKSka fyndet. Eftersom detta benämndes med ett namn, ej identifierbart med modern nomenklatur, och saknade fyndortsuppgift, måste man medgiva, att ej synnerligen mycket hitills varit känt om dessa djur från vårt land.

Sedan många år tillbaka har jag, då tillfälle yppat sig, sökt efter parasiter på fladdermöss. Först förra hösten lyckades det mig att på en och samma fladdermus anträffa tvenne olika Nycteribiider. Jag beslöt mig då för en revision av tillgängligt nordiskt material av denna grupp. Denna min undersökning har betydligt underlättats genom den beredvillighet, varmed jag fått låna material ur såväl offentliga som privata samlingar. Jag ber att till alla dem, som på så sätt understött mig i mitt arbete, få framföra mitt vördsamma tack.

Här nedan anföras endast de svenska lokalerna för de tre arter, jag lyckats fastställa. Publiceringen av fyndorterna från de övriga nordiska länderna uppskjuter jag till dess undersökningen avslutats.

Basilis nattereri KOL.

Till denna art höra: 1 ♂ och 1 ♀ i ZETTERSTEDTS Diptersamling i Entomologiska Museet i Lund. De stå här under »*Nycteribia vespertilionis* L.» och äro försedda med respektive etiketterna »Lund, Roth» och »L—d, Rth», d. v. s. äro båda tagna av Konservator C. ROTH i Lund, Sk. ZETTERSTEDT säger uttryckligen i Diptera Scandinaviae pag. 6482, att han ej kände till skandinaviska exemplar av »*Nycteribia vespertilionis* L.». Dessa exemplar torde sålunda ha tillkommit i varje fall efter sedan detta verk avslutades. 1 ♂ och 1 ♀ tagna i Kristianstad Sk. på *Myotis bechsteini* LEISL. den 23. 11. 1868. De sakna uppgift på insamlaren. Dessa exemplar finnas i Riksmusei obestämda spritmaterial.

Arten är tidigare känd från Schlesien, Mähren och möjligen Baden. Den har förut anträffats på *Myotis daubentonii* LEISL. och

Myotis nattereri KUHL. samt möjligen på *Myotis myotis* BECHST. och *Myotis bechsteini* LEISL. Den senare uppgiftens riktighet bestyrkes av ovannämnda fynd från Kristianstad.

Penicillidia (Stylopenicillidia) monoceros SPEISER.

Till denna art höra: 1 ♂, som jag själv tagit i Revinge Sk. på *Myotis daubentonii* KUHL. den 15. 9. 1928; 1 ♂ och 1 ♀ tagna av Professor E. WIDMARK i Hälsingborg, Sk. på *Vespertilio murinus* L. (*discolor* NATT.) den 16. 8. 1905. Dessa exemplar äro just de, som i det föregående omnämnts under namnet »*Nycteribia vespertilionis* LATR.». De befinna sig nu i Folkskollärare O. RINGDAHLs rika Dipter-samling.; 1 ♂ och 2 ♀♀ tagna av Folkskollärare A. WELANDER i N. Sandsjö, Sm. på *Myotis daubentonii* KUHL. den 29. 8. 1922; 1 ♂ tagen av Tandläkare F. NORDSTRÖM i Bada, Vrml. på *Myotis ?daubentonii* KUHL. i slutet av juli 1926; 1 ♂ i Riksmusei svenska Dipter-samling, bestämd till »*Nycteribia vespertilionis* L.». Exemplaret är etiketterat »Hlm., Bhm.», d. v. s. är taget av Professor BOHEMAN i Stockholm; 1 ♂ och 1 ♀ saknande etikett, stuckna på gemensam nål, i samma samling under samma namn, som föregående exemplar.

Jag känner denna art även från två av de övriga nordiska länderna, nämligen från två lokaler i Danmark, i ena fallet från *Myotis daubentonii* KUHL. samt från en lokal i Finland, tagen på samma fladdermusart. Den finnes väl säkerligen också i Norge.

Så vitt jag har kunnat finna av litteraturen, är arten tidigare känd endast i 6 exemplar och blott från en enda säker lokal, nämligen Königsberg.

Såsom de ovan meddelade fynden visa, har arten en rätt stor utbredning i Norden. Den tycks emellertid även gå långt österut, härför talar ett fynd från »Ural» i Riksmusei samlingar.

Tidigare var värddjuret endast känt till släktet, d. v. s. hade betecknats som *Myotis (Vespertilio)* sp. Förutom de ovannämnda fynden på *Vespertilio murinus* L. i ett fall och *Myotis daubentonii* KUHL. i fem fall, kan ytterligare ett nämnas från den senare arten, som förefaller vara dess vanligaste värddjur. I Riksmusei samlingar finnes ett exemplar från denna fladdermus, men saknande fyndortsuppgift.

Nycteribia (Listropoda) sp.

Jag avstår tillsvidare från att närmare bestämma arten på de till *pedicularia* LATR.-*blasii* KOL.-gruppen inom undersläktet

Listropoda KOL.¹ hörande formerna. Det har visat sig mycket svårt att enbart med litteraturens hjälp avgöra vart de olika exemplaren rätteligen böra räknas. Artbegränsningen är obestämd. Detta beror dels därpå, att även individuellt varierande karaktärer lagts till grund för artsystematiken, dels på de talrika motsägande uppgifter, som förekomma t. o. m. hos en och samma författare. H. SOTT, som stött på samma svårigheter, uppför *Listropoda blasii* KOL. som varietet (s. lat.) till *L. pedicularia* LATR. (Arch. f. Naturg. 1913, A. 8, pag. 103).

Det synes mig framgå, såväl av litteraturen som genom granskning av både nordiskt och mellaneuropeiskt material, att en serie former, vars systematiska valör är osäker, hittills sammanförts under de ovannämnda artnamnen.

Båda dessa former äro funna på många olika fladdermusarter och uppgivas ha en vidsträckt utbredning såväl inom som utom Europa. Från Norden känner man förut endast ett fynd, nämligen från Finland. Djuren ha i detta fall av Dr. P. SPEISER bestämts till *Listropoda blasii* KOL. Inom Danmark tyckas former tillhörande denna grupp vara utbredda och ej sällsynta. Även inom Sverige förefalla de att ha en rätt stor spridning. Själv har jag tagit en sådan i Skåne och känner fynd från Småland och Stockholm samt några utan fyndortsuppgift.

Entomologiska Museet i Lund, oktober 1929.

Zusammenfassung.

Über die Nycteribiiden der nordischen Länder ist bis jetzt nur ganz wenig bekannt. Was Schweden betrifft, kannte man früher nur einen einzigen Fund von »*Nycteribia vespertilionis* LATR.» ohne Fundortsangabe. Man hat zwar auch LINNÉ einen Fund zugeschrieben, indem man seinen *Pediculus* beziehungsweise *Acarus vespertilionis* allgemein als eine Nycteribiid angesehen hat. Verf. legt hier die Unhaltbarkeit dieser Auffassung dar und behauptet, dass statt dessen irgend einen Acariden gemeint worden ist.

Folgende Arten werden aus Schweden mitgeteilt: — *Basilia nattereri* KOL. aus zwei Orten in Skåne, in einem Falle an *Myotis bechsteini* LEISL.; — *Penicillidia monoceros* SPEISER aus sechs Orten, auf Skåne, Småland, Värmland und Stockholm verteilt; überdies zwei Orten in Dänemark, ein in Finland und ein in Ural.

¹ Icke *Listropodia*, som vanligen skrives. Jämför KOLENATI i Wiener Ent. Monatsschr. 1857, pag. 62, där detta namn för första gången nämnes!

Sechs von diesen Funden sind an *Myotis daubentonii* KUHL. und eines an *Vespertilio murinus* L.; — *Nycteribia (Listropoda) sp.*; In den nordischen Ländern scheinen Formen aus der Gruppe *pedicularia* LATR. — *blasii* KOL. nicht selten zu sein. Ein Fund aus Findland ist von Dr. SPEISER als *Listropoda blasii* KOL. bestimmt worden. Verf. schiebt auf eine spätere Arbeit seiner Hand die Bestimmung dieser kritischen Formen auf. Verf. legt *Listropoda* als die richtige Form dieses Namens dar.

och lat fasciata STGR. i Sverige.